

درگاه

اون بش کونده بر نشر اولنور علم و صنعت مجموعه سی

ایکینجی سنه: دردنجی جلد

نومرو: ۳۹

۲۰ تشرین ثانی ۱۳۳۸

ادبیات تاریخی

نجابتك حیاتى

عنايتى ادبى تاريخى تارخنده مرحله عد اولنان شاعرلردن برى دم نجابتدر . شيمدى به قادر ، نه شعرى تنبع ، نه دم حياتى تدقيق اولونغيان نجابتى ، تذکره نوبس عاشق چلي به نظراً آدرنه ليدر . حسن چلي ايله لطيفى و رياضى ، تذکرلرندم ، عاشق چلي نك بو روايتنى تأييد ايتمكه برابر ، نجابتك آدرنه دم دوغديغنى ، عن اصل اورالى اولديغنى سويله يورلر ، يالکنز سهى بك « هشت بهشت » عنوانلى تذکره سندم « مولدى آدرنه در » ديوز . عاشق چلي به کوره نجابتى : « آدرنه دم برقرار بچك قولى و اوغلاننى ايمش . تربيت ايدوب ترتيب اوزرم تحصيل معارف ايتدرمشدر . » عاشق چلي نك ويرديكى بو معلوماتى ، لطيفى شو صورته تکرار ايديبور : « عبدالله اوغلدير ، آدرنه دم سائلى نام برشاعرك قوليدر . اماكالم ظهورى شهر قسطمونيده واقع اولغين تحرير ايتديكى رسائلمه کندوبى بلده مزبور به نسبت ايتشدز « يك کوچك بر فرق ايله بو خصوصده يکديکرى توشق ايدن عاشق چلي واطيفيدن ماعدا ، سهى ، حسن چلي ، رياضى تذکرملرى وديکر منبعلر ، نجابتك کوله لککندن بحث ايتيورلر .

آدرنه دم ، ايستمر بستمه بويوش ، ويتيشمش ، ايستر کوله اوله رق ياشامش اولسون ، بوتون بو متعدد وشيعلرک مختلف روايتلرى ، بکا ، نجابتك اوراده دوغاديغنى قناعتنى ويردى . شا کردى ورفي سهى بکک ، نجابتك آدرنه دم دوغديغنه دائر اولان ادعاسى ، بوقتاعته مخالف اولسه بيله ، اوني صارصاجى ، تبديل ايدم بک قوتده دکلدز [۱۶] .

نجابتك مولدى کي ، تولد تاريخى ده مجهولدر . نه تذکرملر ، نه دم ديکر منبعلر نجابتك تولد تاريخى حقتده صريح ويا ضمنى هيچ برفکر ورييورلر .

نجابتك اصل اسمى « عيسى » در حسن چاييدن ماعدا بوتون تذکره نويسلر ، بو نقطه ده متفقدرلر . يالکنز حسن چلي ، بوتوک پلدى ميرى

[۱۷] نجابتى ايله بالذات تماس ايتمش اولديغنه نظراً تذکره سندم سهى بکک اوکا دائر ويرديكى معلوماتى ، ديکر تذکره نويسلرک روايتلر نه ترجيح ايتک لازمدر . فقط نجابتك آدرنه دم دوغديغنى سهى بکدن باشقه کيسمى نك ادعا ايدم سهى واطيفى ايله عاشق چلي کي ايکي مهم تذکره جينک اونک کوله لککندن متفقاً بحث ايتلر ، بکا سهى بکک مجرد اولان ادعاسنى قوتدن دوشور يورکي کلدی . ديکر منبعلرک ده آدرنه دم نجابتك ، دوغريدن دوغرى به مولدى اولارق کوسترمه ميرى نقطه نظر به بکي بر استنادکاه عد ايتمکه تردد ايتدم .

افندي به عطا شاعرك اسمى « نوح » در . ديوز . نجابتى :

نجابتك دريستن اولوسى احمدك يکدر
که عيسى کوکرمه آغمه يته دم اورر احمدن

ييتدمه اسمى بالذات تصريح ايتديکي جهته ، بويابده حسن چلي بى تأييد ايتمين ديکر تذکره جيلره اعتماد ايتک مجبور ييتدميز .

نجابتى ايلک شهرتتى قسطمونيده ايکن فازاندى . نجابتى اسمنک نه صورتله انشاع ايتديکي آکلانان شو حکايه يى ، حسن چلي تذکره سندن اقتباس ايديبورز : « نشو و نما سى بلده قسطمونيده اولشدر . والد ماجد بزرگوار بدر نامدارلرى مودما مسطور اولان ميرى افنديدن نقل ييوروب حقه دهانلردن بوکونه نثار کوهر امل ايدرلر يديک شاعر مشهور مرحوم و مغفور احمد پاشا ايله محروسه بروسمه صحبت والفت ايدوب شعراء سحر آفرين آستان فلک تمکينده مثال پرورين بر يرم جم اولوب هاله صفت اوماه خورشيد منزله دن آيلز وخلقه کي باب مکرمه وجوددن آيلز ايدک ، اول انشاده قسطمونيدين برکاريان کلوب خير ويرديکي نجابتى مخلفى نوح نام فصيح اللفظ و بليغ الکلام برشاعر ساحر پيدام و ظاهر اولدى . بويابده دونه دونه ردیف بو ايکي غزل لطيفى ديوب شهره خاص وعام اولدى . » بو حکايه دن آکلاشايورک ، نجابتى يى ، ايلک طائيفان آنادولى شهرلردير .

نجابتى ، فاتح دورينک صوگ سسنلرندم استانبوله کلدی ، شمرينک نفوذيه فاتحن ايلک مأموريتنى آلدی ؛ عاشق چلي ، نجابتك فاتحه انشاعى سويله حکايه ايديبور : « مرحوم نجابتى ، سن بلوغه چونکه واصل اولوز ، تحصيل علوم آليهدن فارغ اولوز ، سلطان محمد دورينک اواخرنده خط واملایه وشر وانشايه هوس ايدوب طرب انگيز نذرلر سويلر و مثل آميز غزللردير ، جودت طبعى و ملامت سايقه سى نمايان اولوز . حتى سلطان محمد نامه قصيدملر ويروب شعرا ايجنده صاحب عنوان اولوز . نقش چلي ، نجابتك اوغلى حسين چليدين روايت ايدرک ، برکون مرحوم نجابتى :

أثر ايتز نيدم آه سحرگاه سکا

مکر انصاف ويره دوستم الله سکا

خوش اولوز صحبت مى کيجه ده مهتاب اوليجيه نور صاج مجلسه کل کم ديشز ماه سکا

لوح چهره مده اوقومغه حکايات غمى

کيجهلر صبحه دكين شمع طوقار آه سکا

کيجه کلچيکن صيحه اى دل بورين هله وار کورکه نه بوزدن طوغار اول مام سکا

نيدم دور صور سکا شربت بگا زهر

بو جهان بويله اولور کاه بگا کاه سکا

کوز ياشى انجمن رهبر ايتدزمسه اکر

شب غمده ايره مر عاشق گمراه سکا

أى نجابتى طاش ايکن لعل ايدم خورشيد کي بر نظر ايلر ايسه همتله شاه سکا

خسروا قوللريک ايله روا حاجتى

که ابد اولدى مير قو دلخواه سکا

غزالي يازوب سلطان محمد مرحومک جکرغى [۲] نام بر نديمک باشنه صوقر . اولدخى مجلس شاهيه واردقدم سلطان محمد آنوگله شطرنج اويتايوب اثنای لعبد کاغدى باشنده کوروب آکوب اووقوددم اول يدي آچه علوقه ايله نجابتى ديوان کاجي ايدر . » فاتحه بوسورتله انساب ايدمن نجابتى ، تعيين اولونديغى ديوان کتابنده اونک وفاته قادر قالدی . فاتحک وفاتندن موکرا ، ايکنجى سلطان يازيدک اوغلى شهزاده عباد ، سلطنت دعواسيله يازيدم عصيان ايدن سلطان جک رينه قره مان واليکته تعيين ايدلديکي وقت نجابتى ده کنديسنه ترفيق اولوندى . عاشق و حسن چليلر ، نجابتك ، شهزاده عبدالله ديوان کاجي اولديغنى سويلورلر . رياضى بونلردن آريلارق نجابتى ايجون : « سلطان عبدالله مسندشين امارت اولدقدمه نشانجيسى اولشدر . » ديوز .

نجابتى ، شهزاده عبداللهک امارق مديتجه مشار اليک ديوان کتابتني ايفا ايتدى . شهزاده عبدالله وفات ايتديکي زمان [۸۸۸] استانبوله دوندی . يادشاهه اوغلى ايجون تنظيم ايتديکي مرشيه يي دهيا صوگراده مختلف قصيده لرني تقديم ايدمک ايکنجي يازيدک توجهنى محافظه ايتک ايتدى و موفقده اولدى . مع مافيه نجابتى به ، شهزاده محمود مغنيسا واليکته تعيين اولونجه قادر رسمى روظنيه ويره لددی . نجابتى شهزاده عبداللهک وفاتندن شهزاده محمود مغنيسا ولايته تعيينه قادر ، آرادم کچن اوزون مدت ظرفنده يالکنز شعرله اشتغال ايتدى . شهزاده محمود مغنيسا ايالته تعيين اولونجه [۹۱۰] نجابتى ده نشانجيه قلعه کنديسنه رفاقه مأمور ايدلدى . نجابتى بو صوگ مأمورينک دوام ايتديکي صيراده شهزاده محمود فرق الماده التفاسنه ورفيقلرينک ده حرمت واحترامنه مظهر اولدى . « طالعنه سعادت و مال و منانه وسعت کلدی . » شهزاده به « صاحب دخى اولوب شعرى کالن بولدى . » فقط ، نجابتى نك بومسعود دورى اوج سنده دن فطه سويله ددى . شهزاده محمود [۹۱۳] ده وفات ايدنجه نجابتى ده حياتک سعادت دولو کونلرني ، بردها عودت ايتمه مک (وزره) قايب ايتدى . ايکي دفعه طالعنک کورکن کنديسنه يوز چويرمه سى ، نجابتى تماميله مأموس براقشدى . نجابتى بو پاس ايجنده ، کولکنه چوچان ماتک آغيرلغى آلتنده آزلش برحاله استانبوله دوندی ، شهزاده محمود ايجون سويله ديکي مرشيه يي يادشاهه تقديم ايدنجه التفات ائرى اولارق کنديسنه بر چوق وظينه لر تکليف اولوندى . حالبوکه دنيا نك ذوقدن زياده محنت واملرله باش باشه قالان شاعر ، قلبنک اضطرابنه برآز سکون ويره جک بر ازوايه ، حياتنک جريانى

[۲] بو ذات بر شطرنج اوسته سى ايمش .

منظومه :

مبالات

داغ ، طاش ، بر ، كوك ، بوتون جالغايوردی ؛
طوبلر بر آغيزدن كوكره ين بر سس ...
قيزيل آقوردی ماوی مندرس
وجوارده كويلر هپ يايوردی .

ايشته بر هفته در چارپيشان اردو ،
هر نفرنده هپ عيني مقدس
أمل ، عيني حسرت وعيني هوس ،
آق دكزه دوغرو اوزانيوردی .

چاقير كوزلرنده كسكين بر شيشك ،
پياش بر حيواندن افقه كولهرك
بافاركن بر خيال كوردی قوماندان .

مشير تيمره بهرك مان باش ايكدی ؛
چونكه بو ، قبرينه باصان يوناندى
أوج آلان عثمانك خياليدي .

علي ممتاز

١٣٣٨ حلب

هربرى بركونه رساله نقل ايدرلر . برى بحر هزج
مخوفده رساله (كل وصبا) وبرى بحر رجزه طويده
رساله (مهر و فاه) ديزلر . لكن بونقل ابتدكارى
ايكى پاره كتابدن خاقى آرمشند برأثر كورمشلردن
برخبر يوق . اما بوايى كسه ايكى كتابدن ايكي درلو
بحردن آيات نقل ايدرلر . عاشق چايينك اعتقادنجه
نجاتى ، برى « كينى سعاد » ايكنجيسى « جامع
الحكايات » عنوانلى ايكي كتاب ترجمه ايتش « و منويده
طبعن ليلي و مجنون نظمى ايله امتحان ايله مشدر .
جامع الحكاياتى كيايدر . كينى سعاد ترجمه سى كندى
خطريه سلطان محمود فيزلرنده واردر . ديو استاع
اولنور . ليلي مجنوندن أثر يوقدر . « مورخ عاليه
كوره ، نجاتينك ، ديوانندن باشقه « مناظره كل
وخسرو » عنوانلى برأثرى واردر . بو اثر شهزاده
محمودك آرزوسيله مقبضاده نظم ايدلكه باشلايتش ؛
فقط اتمام ايدلندن شهزاده محمود وفات اينديكى ايجون
يارم قالشدر . تراجمت ايدم يلدكيز منبترك بحث
ابتدكارى بوأثرلك موجوديته ، بوكون قيريق دوكونك
برقاج بيت شهادت ايديبور . بو قاردار آرنومه ايله
نجاتينك بوكتابلى حقدنه بر فكر ايدنك قابلاولا .
ميه جنى كى بر حاكمده و بريله مزه ، بو اعتبار ايله بر بالكنز
ديواننك تحليلى ايله نجاتينك ادبيات تاريخمزدكى
موقعنى تحيله چالينجيز .

محمد خالد

نقل نجاتى عالمه تاريخ اولمغن
تاريخى سهى ديدى « كيندى نجاتى هاى »

عاشق چاي ، سهى بك ، نجاتينك وفاتنه سويله .
ديكى بو تاريخى « اما نجاتى صنئى سى ديمكله معروف
شاكردى بو تاريخى قلب بعض حروفه - كيندى نجاتى
آه - شكاهه قويتمشدر « دييور . صنئى نك تاريخى
احترام ايدمن نظم شودر :

سن اى نجاتى معرفت ونظم ونثرله
اولنن ايكن ديار سخن ايجره پادشاه
ذى القعدة نك بكري بشنجى كوفى تمام
جمه كيجه سى باتسو نمازنده طوبدى راه
ناكاه ايشيتدى صنئى بيجاره رحاتك
تاريخ ديدى موتكه : « كيندى نجاتى آه »

مزارينك لوحه سته سهى بك ، كندى سويله ديكى
تاريخ ايله بويى كوفى خطله يازدريمشدر :

برستكبدل فراقيه اولان نجاتينك
بالله مرسم ايله ياباز مزارينى

عاشق چاي ، بو پيله برابر نجاتينك قبرنده شو
قطعه نكده محكوك اولدينى يازيبور :

ديواننكى نجاتى اكرچه قارالديك
اومارميسك كه نامه اعمالك آغ اوله
الا مكره خير دعادن اونونجه
آكلا بايق اولنلرى آنلركه صاغ اوله

نجاتينك نسي ، دينيله بيليركه ، وفاتيله كنديسنده
يتمش اولدى . « اوغللى اولمشدر اما هيچ برى
عمردن بهر ممتد اولامشدر . و بر قيزى وار ايتش .
آنى ام الواحد زاده عبدالعزى چايكه علوم غريبه
يديع البديل وفزون ادبيه عديم البديل ايدى .
آماسيه قواسندن قاعده ايدوب فوت اولمشدر .
بحسب الترتيب مذكور اولور . اول زمانده بكي ملازم
بوانوب اول قزن آكا و برمشدر . آندن دخى اولاد
وجود بولامشدر . *

نجاتينك زجه اهميتلى اولان ايلك اثرى ديوانيدر .
عاشق چاييه كوره ، نجاتى ، ديواننى ، شهزاده محمودك
نشانجه ايله مقبضاده بولنور كن قاضى عسكر مؤيد
زاده نك تشويق وترغيبيله ترتيب ايتش و شهزاده محمودك
نامه انخاف ايله مشدر .

نجاتينك ، ديوانندن باشقه اثرى اولوب اولاديفنده
تذكرة نويسلر اتفاق ايدم يوزلر . حسن چاييه نظر
نجاتينك ديوانندن باشقه بر كتاب يوقدر . سهى ايسه
« مناظره كل آدى بر كتاب وار » ديدكن صوكر
علاوه ايديبور : « مثنوى كوزل ونظمى بى بدل
اما كم ناياب و نايادار . « قسطونى لطيفى . بو
خصوصه دييوركه : « تحرير و تاليفندن بين الناس مشهور
ومتداول اولان آنجى ديوانيدر . ونظم و منثور
غيرى تاليفاتى يوقدر . اما تيللرنده صنئى وسهى

ايكى كرم سكهته اوغر اتان ثولوى بكلامك ايجونده
بر ازوا كاهه محساجدى . بوندن دولابى تكليف
اولونان هر درلو مأمورى ردايتدى . بونك اوزرينه
كنديسنه ايدم بيك آتجه قعاعديه تخصيس ايديلدى .
نجاتى بوندن صوكر ا بو تخصيماتنه قناعت ايدمرك
وفا جوارنده ايدنكي برأوده ياشادى . عاشق چاي
دييوركه ، نجاتى دولت خدمتندن استنكاف ايندكن
صوكر « شيخ وفا ميثانك آلتنده قبرى اولان
زاويه قبرنده بر او ايدنوب اكره اوقاتى مرحوم
مؤيد زاده ملازمتنه حصر ايدوب بقيه عمرن وقف
ياران صفا و صرف صبيت اصحاب وفا ايلر . »

نجاتينك تولد تاريخى ايله دوغدينى بر حقدنه
تماميله سامت اولان تذكرة جيلر ، اونك وفاتى
تاريخى اوزرنده متفقدرلر . سهى ، عاشق چاي ،
لطيفى ، حسن چاي ، رياضى تذكرة لرند نجاتينك
وفات تاريخى [٩١٤] اولارق قيد ايدلشدر .
عاشق چاي ، نجاتينك وفاتنه عائد تفصيلاتى اونك
« مخصوص ملازمتندن » نقاش بارامك افاده سته
عطفاً سويله نقل ايديبور : « مرحوم طقوز يوز
اون درنده خسته اولوب چونكه فاك آنى مشرف
شرف احتضار ايلر . » نجاتى صوك نشتنك باقلاشدينى
حسن ايدنجه اوغللرينى ، دامادى ، دوستلرينى
اطرافنه طوبلايارق « بو غزلى ديوب يازوب آلارنه
ويرر . سزه وشعره و داممدر ديو وداع ايلر .
آندن استفزاز و تهايل ايله دنيادن انقطاع ايلر .
نجاتينك صوك دملرنده سويله ديكى روايت
ايدلن غزل حقدنه تذكرة نويسلر عزمك ترددى
واردر . عاشق چاي « اول غزل بودر » ديسه
اولا شو غزل قيد ايديبور :

بردم ايكن دولت دنياي هر دم صاندير
بو فناكارانك عيشنى عالم صاندير
« بروايتده صوك سويله ديكى ديكر برغزلركه
مطلبى شودر :

اى صبا زلف نكارى عنبر افشان ايلديك
خاك اولان بى دارى خاكيله يكان ايلديك »

عاشق چاي و رياضى تذكرة لرينك افاده سندن
آكلاشيديفته كوره نجاتى احتضارنده برده نك سويله .
مشدر : عاشق چاي بو نقطه بى شو صورته ايضاح
ايديبور : « احتضارنده ديدكى بونمدره واقعه سنده
رسول الله كوروب آخر نظمك بيم اشارم اولسون
ديو اشارت بيور دقلرنده ديمشدر . مطلبى بودر :

شو سوزكم اوله مثال كلام اهل كال
سلاستنده خجل اوله سليل وزلال »

نجاتينك قبرى شيخ وفا تره سندن آشاغى ، اون
قپانه كيدمن يول اوزرنده ، اسكى پهلوانر تكيه سى
جوارنده و خانه سى اتاننده ايتش . سهى بك دييوركه :
« مزارى شيخ وفا تكيه سى قبرنده در . مرقدى
قبرينا ايندم و مومته بوقيدرن تاريخ صادر اولدى
ذكر اولنور :